

# *Psilocephala imberbis*

## Klarvingad vedstiletfluga



**Klass:** Insecta (egentliga insekter), **Ordning:** Diptera (tvåvingar), **Familj:** Therevidae (stiletflugor), **Släkte:** *Psilocephala*, **Art:** *Psilocephala imberbis* - klarvingad vedstiletfluga (Fallén, 1814) **Synonymer:**

### Kännetecken

Klarvingad vedstiletfluga är 8–10 mm lång och saknar till skillnad mot de flesta andra släktena bland stiletflugorna hår i ansiktet. Flugan har övervägande svart grundfärg som dock täcks av kraftig silverpudring utom på delar av ryggskölden (som dock har två puderstrimmor), ej heller på de delvis blekgula skenbenen och fötterna. Hanens bakkroppsspets (de blanksvarta genitalerna) är kontrasterande blanksvart och hos honans bakkropp är övervägande blanksvart med på tergite 1 till 6 mer eller mindre kilformade pudrade sidofläckar. Honans panna är vidare i bakre två tredjedelarna blanksvart. Vingarna har slutet cell 4 och bara svagt utvecklat vingmärke – därav den svenska benämningen. Hos arter av det liknande släktet *Clorisma* har hanen gul bakkroppsspets och honan silverpudrade sidokanter på pannan. Andra arter utan hår på ansiktet och delvis gula ben är normalt tydligt större. Arten bestäms enklast med van Veens (2005).

### Utbredning och status

I museisamlingar finns mer än tjugo 1800-tals fynd från söder till norr (åtminstone Skåne, Blekinge, Småland, Gotland, Östergötland, Västergötland, Uppland, Värmland, Lycksele lappmark, Lule lappmark), de flesta insamlade av Boheman, Fries, Roth och Wahlberg. Från början av 1900-talet finns ytterligare något fynd från Skåne, Ångermanland (Wahlgren) och Norrbotten (Svenonius). Från 1990 och framåt har klarvingad vedstiletfluga åter påträffats, sammanlagt med drygt 20 fynd i Småland, Södermanland, Värmland, Dalarna, Medelpad, Hälsingland, Ångermanland, Västerbotten, Åsele och Lycksele lappmark, många insamlade av C. Bergström, S. Hellqvist, S. Kirppu, A. Nilsson, R. Pettersson, L.O. Wikars och bestämda av författaren eller S. Hellqvist. Många fynd är gjorda i samband med inventeringar av brandfält i Dalarna och Ångermanland. I övriga Norden är arten känd från Norge, där inga fynd gjorts de senaste 150 åren, samt från Finland genom ett 10-tal gamla fynd från Finska viken till Österbotten samt två fynd från södra Finland 2005/2006. Den förekommer vidare i norra europeiska Ryssland.

### Ekologi

Larven lever sannolikt som många andra stiletflugelarver som rovdjur på andra insektlarver, men kan möjligen också överleva på annan föda. I likhet med några andra arter tycks den gynnas av kraftig solinstrålning i kombination med mycket död marknära ved eller mulm under nedbrytning. De flesta svenska nya fynden är från fallfällor på marknivå eller trädfällor (mindre plexiglasskiva över aluminiumform) på upp till 1,5 m höjd (på träd) från brandfält. Fynd från havsstrand tyder på liknande förutsättningar. Ett fynd gjordes vid havstrand i samband med blombesök på strandvial *Lathyrus japonicus*, ett annat på röda vinbärsbuskar i en trädgård. Flygtiden infaller framför allt under juni och juli. Kunskap om just den aktuella artens biologi och näringsval är inte känd i detalj.

## Hot

---

Klarvingad stiletfluga kan tillhöra gruppen relativt dåligt eftersökta arter, men som dock missgynnats av de brukade skogarnas ökande brist på äldre lövträd och hålträd och bristen på skogsbränder. Den här aktuella arten har visserligen stor utbredning i landet och mörkertalet när det gäller faktiska förekomster är sannolikt stort, men fynd efter 1850 saknas från Götaland och stora delar av Svealand. Vid hittills genomförda riktade inventeringar av brandfält förekommer den, men bara i ett fåtal av inventeringarna, trots att de i princip är genomförda på samma sätt. Kontinuitetsskogarnas snabba tillbakagång kan vara ett hot som innebär en kontinuerlig minskning av habitat och substrattillgång. Förekomsterna i dagens skogslandskap tyder på en redan kraftigt fragmentering, vilket medför en fortsatt negativ utveckling för arten. Den ökande efterfrågan på biobränsle innebär ett också ett ökande hot.

## Åtgärder

---

I likhet med andra insekter som gynnas av död ved i skyddade lägen är även klarvingad stiletfluga beroende av att ridåer eller grupper av äldre träd, stående och liggande, får finnas kvar vid gallring och slutavverkning och lämnas att brytas ner på naturlig väg. Bränning efter avverkning tycks ha en gynnsam inverkan. Långsiktigt måste det sörjas för återväxt av lämpliga träd på bl.a. samma lokaler för att skapa kontinuitet. Noggrannare studier och kartläggande av artens utbredning och då framförallt larvens krav på biotop och föda i vårt land (bl.a genom insamling av larver och senare kläckning) erfordras för att precisera ytterligare åtgärder. Insamling och kläckning av larver har i andra sammanhang visat sig vara en bra metod.

## Litteratur

---

- Bergsten, J., Nilsson, A. & Hellqvist, S. 2004. *Natur i Norr* 2004-2: 1–15.
- Danielsson, R. *Diptera i Lund Universitets Zoologiska Museums samling*. <http://www.biomus.lu.se>. Update 2005-05-26. Download Nov. 2007.
- Discover Life. <http://discoverlife.org>. Download Nov. 2007.
- Falck, M. 2011. The stiletto flies (Diptera, Therevidae) of Norway. *Norwegian Journal of Entomology* 58: 131-163.
- Finnish Entomological Database. [www.fmnh.helsinki.fi/insects](http://www.fmnh.helsinki.fi/insects). Download Nov. 2007.
- Holston, K. Utdrag ur databas över Therevidae i riksmuseets samlingar 2007 (pc).
- Isaksson, David & Kirppu, Sebastian. 2007. Inventering av brandinsekter i sydöstra och norra Dalarna 2006. Länsstyrelsen i Dalarnas län. Opublicerad rapport.
- Kröber, O. 1925. 26. Therevidae. I Lindner, E. (ed.) *Die Fliegen der paläarktischen Region*. Stuttgart. Veen, M. van 2005. Therevidae of Northwest Europe. <http://home.hccnet.nl/mp.van.veen/therevidae/>. Last updated 29.12.2005. Download Oct. 2007.
- Wikars, L.-O. 2007. Vedskalbaggar och andra insekter i naturvårdsbränd skog i Båtfors naturreservat, Uppsala län. Rapport. Länsstyrelsen Uppsala län. <http://www.lansstyrelsen.se/uppsala/SiteCollectionDocuments/Sv/djur-och-natur/hotade-vaxter-och-djur/lanets-hotade-vaxter-och-djur/skog/brand-skog/insekter-brandf-batfors-2001-2007.pdf>
- Zetterstedt, J. W. 1842. *Diptera Scandinaviae* I: 212–213.

## Författare

---

L. Hedström 1999. Rev. Hans Bartsch 2007. © ArtDatabanken, SLU 2008.